

VIISAS
TYPPI-
KIERTO

Puna-apilasta typpitehokkuutta karjataloille

Maitoalan huippuseminaari 30.10.2025

Sanna Kykkänen

Kiitokset: Maarit Termonen, Arja Louhisuo,
Panu Korhonen, Sari Kajava ja Perttu
Virkajärvi, Luke Maaninka

N-Fiksu -hanke

Sanna Kykkänen/Luke

Maa- ja metsätalousministeriö

Euroopan unionin
osarahoittama

Tausta

Puna-apilan viljelyn hyödyt

- Ruokaturva
 - Tuontiriippuvuuden väheneminen
- Ilmasto
 - Lannoiteteollisuuden päästöjen väheneminen
- Biodiversiteetti
 - Lajiston monipuolistaminen
 - Kukkivat kasvit
- Maan rakenne
 - Paalujuuri
- Maittavaa rehua

Ongelmat

- Pysyvyys nurmissa, talvehtiminen
- Rikkakasvit
- Ennustettavuuden heikkous
- Osaaminen, asenteet?

Typen lannoitusvastekoe karjanlannalla

- Puna-apila (25 %) – timotei –nurminata

- V. 2022 perustettu, 3 nurmivuotta
- KHt
- Tutkittiin

Lantastrategia:

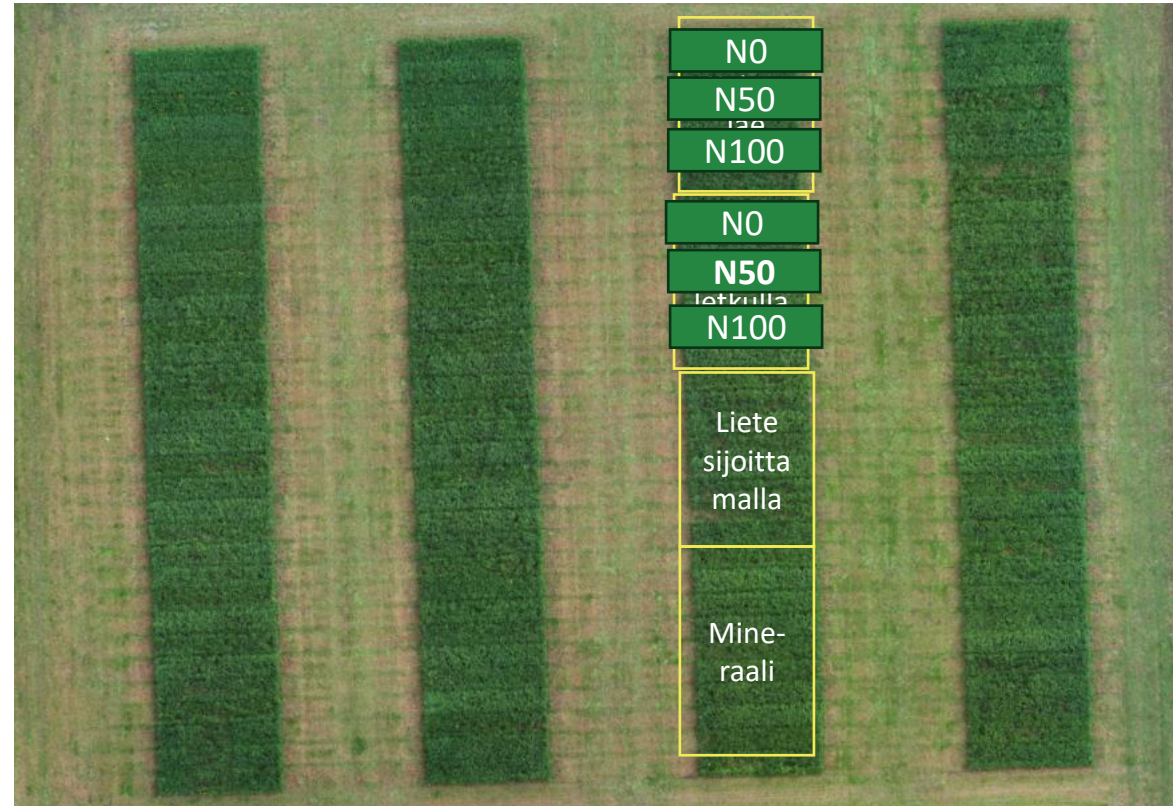
Mineraalilannoitus
Liete sijoittamalla 30 tn
Liete letkulla 30 tn
Kuivajae 25 tn

*toiselle sadolle

Typpilannoitustaso

Liuk N 0
Liuk N 50 + 50
Liuk N 100 + 100

- Selma 25 % – Uula 50 % – Valtteri 25 % siemenseoksesta
- 2 niittoa

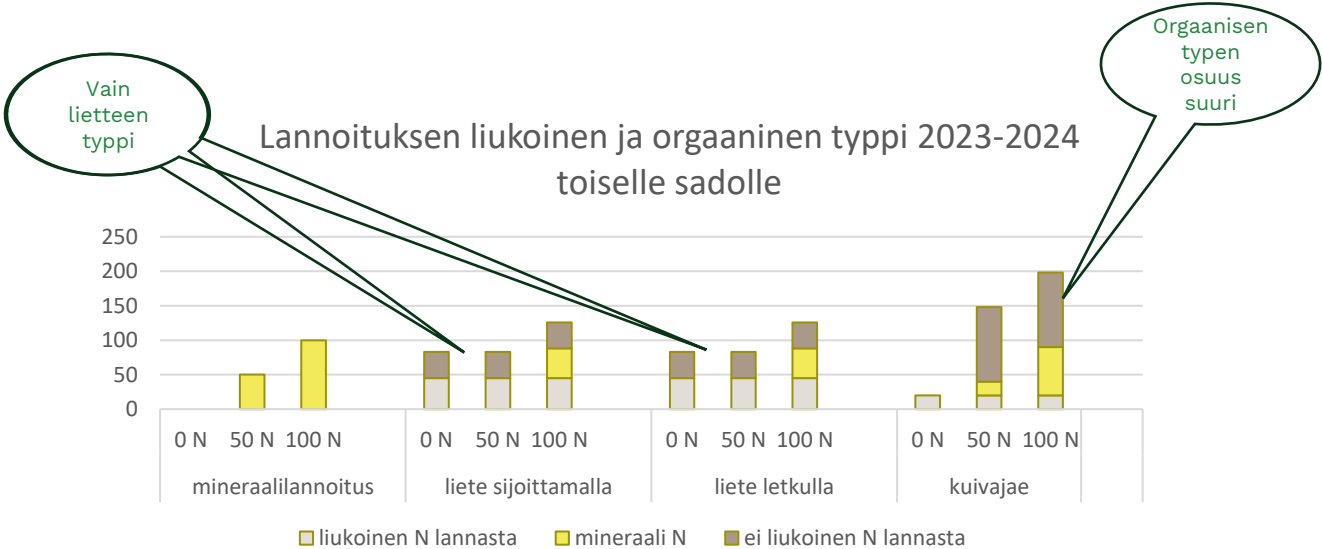

Kuva: P. Korhonen /Luke

Lannan ravinteet

Kuvat: S. Kykkänen /Luke

Lietteen ja kuivajakeen ravinteet					
		tot N	liuk. N	P	K
		kg/t	kg/t	kg/t	kg/t
2023	liete	2.9	1.6	0.5	3.7
	kuivajae	5.3	0.8	1.5	2.9
2024	liete	2.6	1.3	0.5	3.6
	kuivajae	4.9	0.8	1.2	3.1

1. niitto 26.6.2023

1. niitto 14.6.2024

1. niitto 18.6.2025

2. niitto 8.8.2023

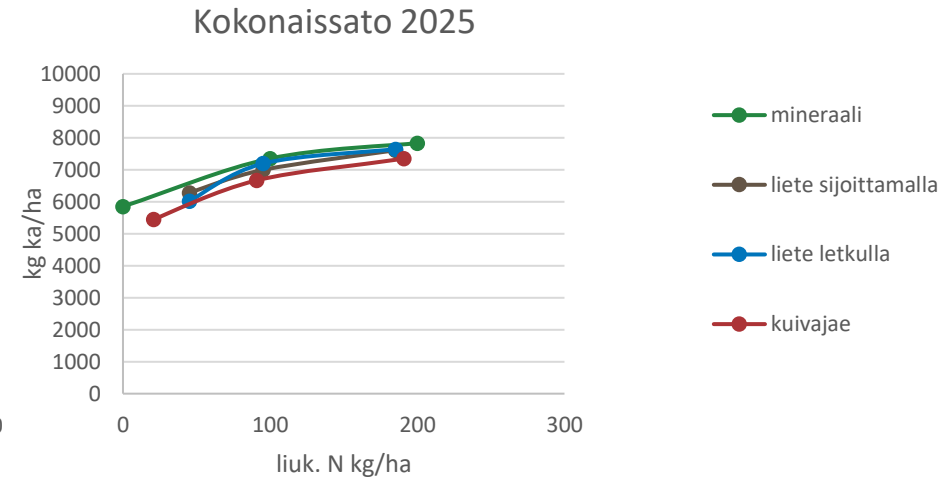
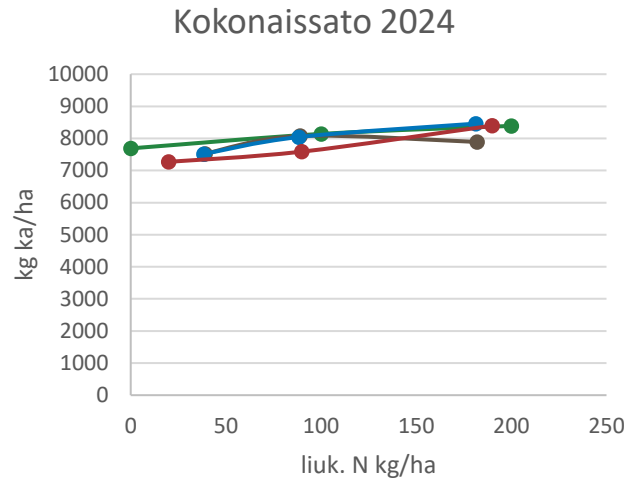
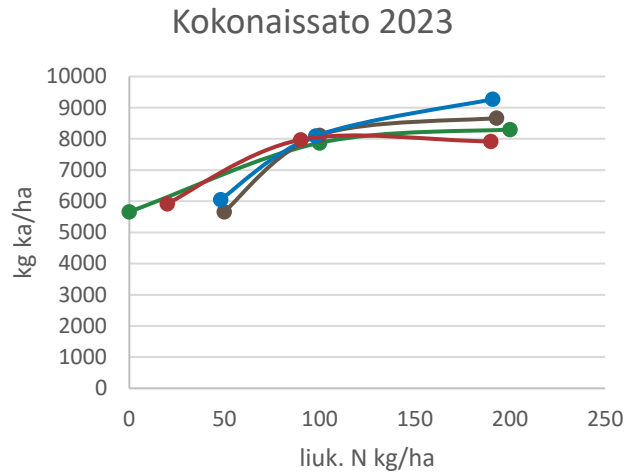
2. niitto 5.8.2024

2. niitto 29.7.2025

Typen satovaste oli heikoin 2. nurmivuotena

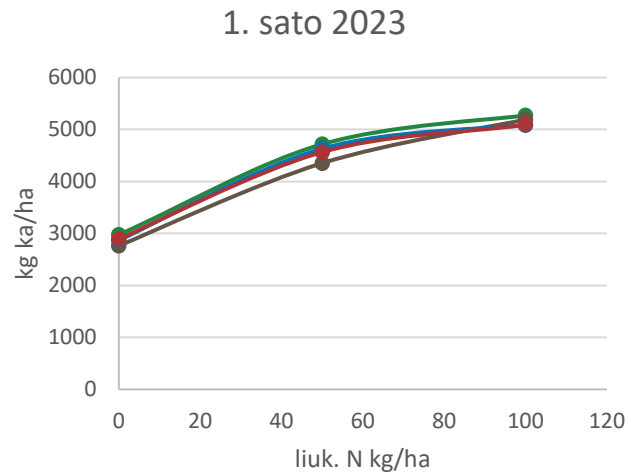

- Letkulevitys tuotti keskimäärin hieman paremman sadon kuin mineraalilannoitus ja kuivajae (+ 500 kg/ha). Myös sijoittaminen oli kuivajaetta hieman parempi (+ 400 kg/ha). Erot kuitenkin hyvin pieniä ja korkeilla typpitasoilla.
- Typpilannoitus lisäsi satoa 0 vs. 50 (+1960 kg /ha) ja 50 vs. 100 (600 kg/ha)

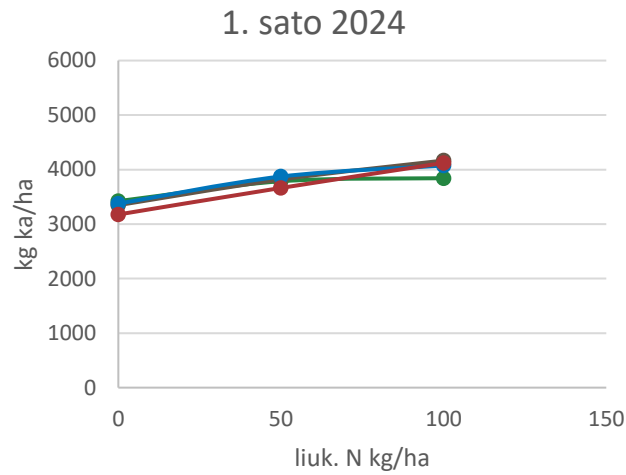
- Kaikki lannoitusstrategiat tuottivat yhtä suuren sadon
- Typpilannoitus lisäsi satoa vain 0 vs. 50 ja 0 vs. 100 kg liuk N/ha välillä

- Kaikki lannoitusstrategiat tuottivat yhtä suuren sadon
- Typpilannoitus lisäsi satoa vain 0 vs. 50 ja 0 vs. 100 kg liuk N/ha välillä

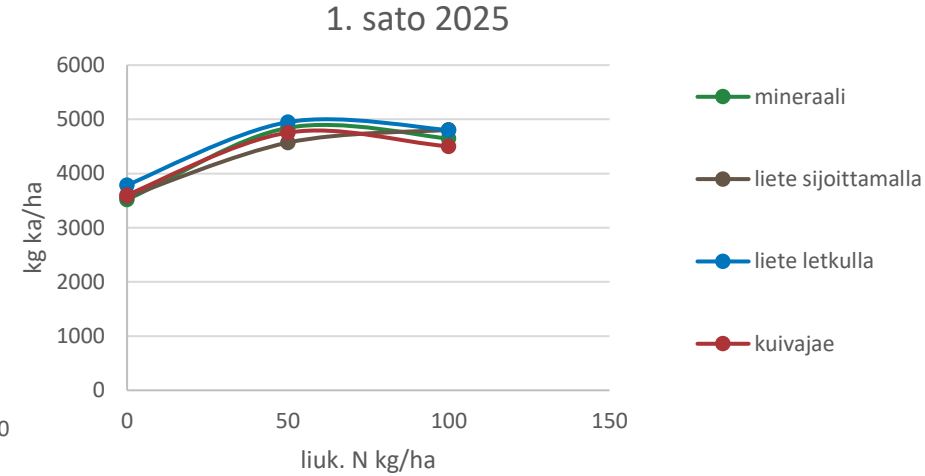
1. sadossa tyypellä oli satovaste kaikkina vuosina

- Typpilannoitus toi aina sadonlisää. Kun typpilannoitus nousi 0 → 50 liuk N/ha sadonlisää saatiin +1770 kg ka/ha. Lannoitustasojen 50 ja 100 kg liuk N/ha satoero oli +680 kg ka/ha.
- Sato ~60% kokonaissadosta

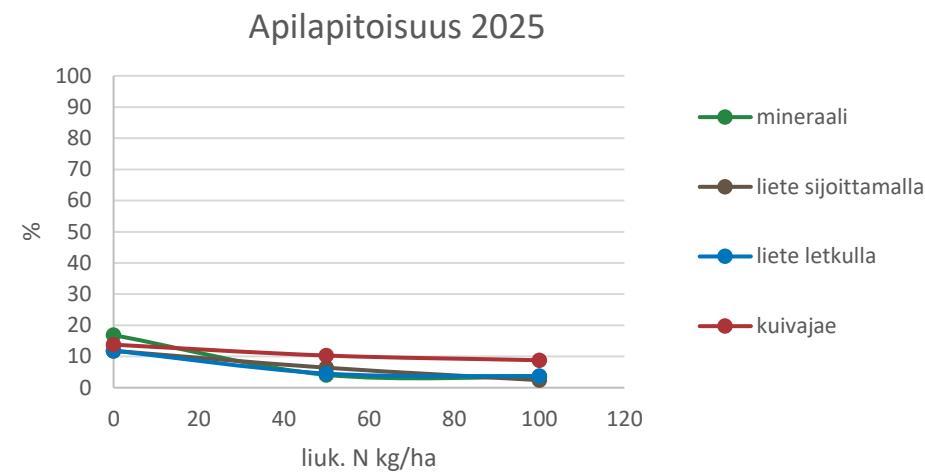
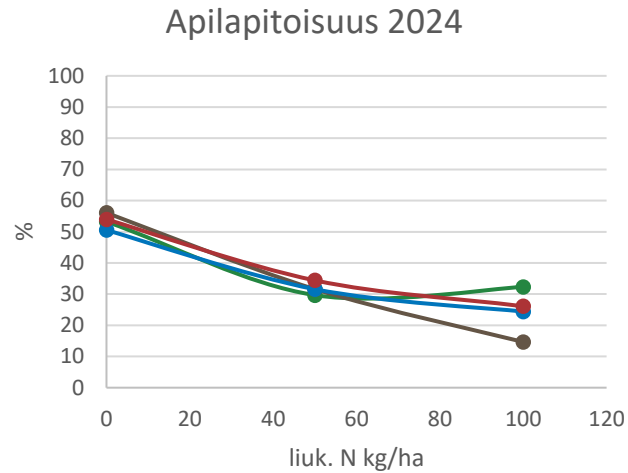
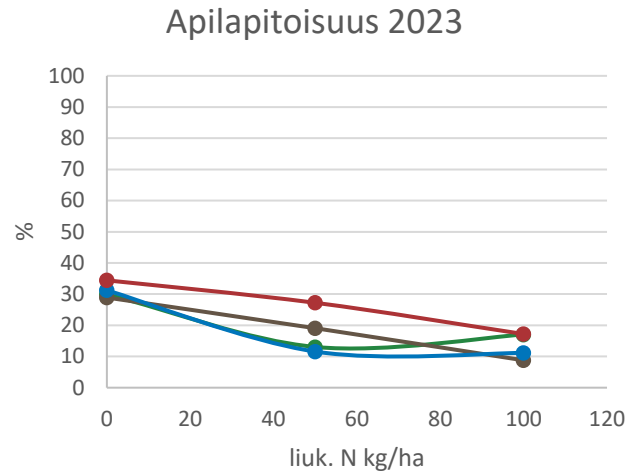

- Matalampi satotaso kuin muina vuosina (~40 % kokonaissadosta)
- Typpilannoituksen satovaste oli pienempi kuin 1. vuonna. 50 ja 100 kg liuk N/ha tuottivat saman sadon.

- Typpilannoituksen satovaste oli pienempi kuin 1. vuonna, mutta suurempi kuin 2. vuonna. 50 ja 100 kg liuk N/ha tuottivat saman sadon.

1. sadossa typpilannoitus laskee apilapitoisuutta

- melko matala apilapitoisuus
 - Lannoitusstrategioilla ei eroja
 - Typpilannoitus vähensi apilan osuutta (N0: 31 % N50: 14 % N100 13 %)
- Näkyy satovasteessa

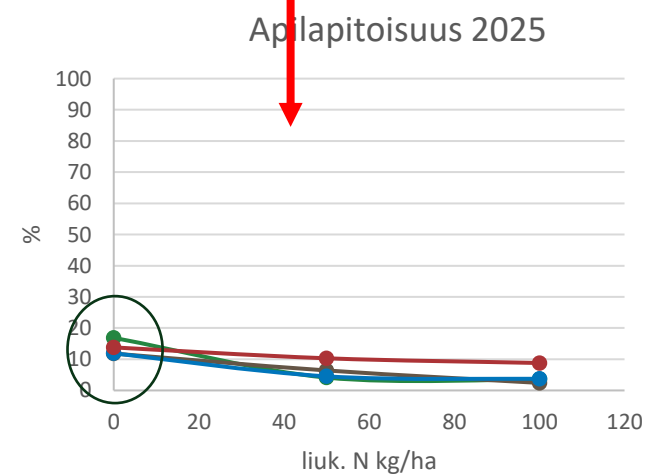
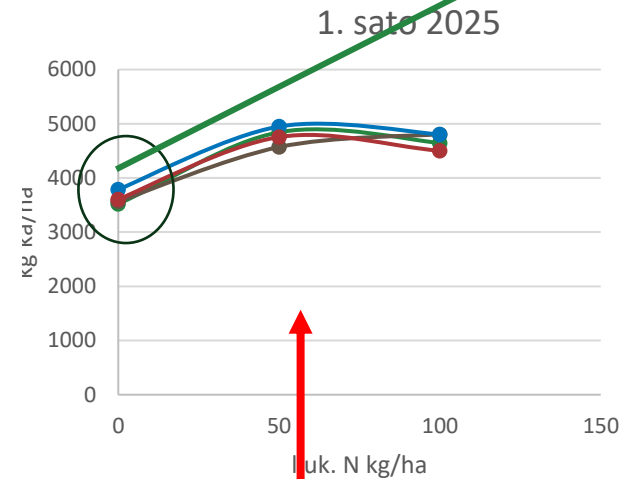
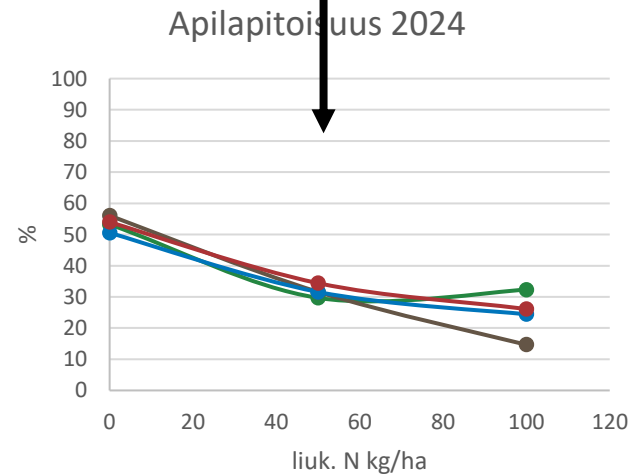
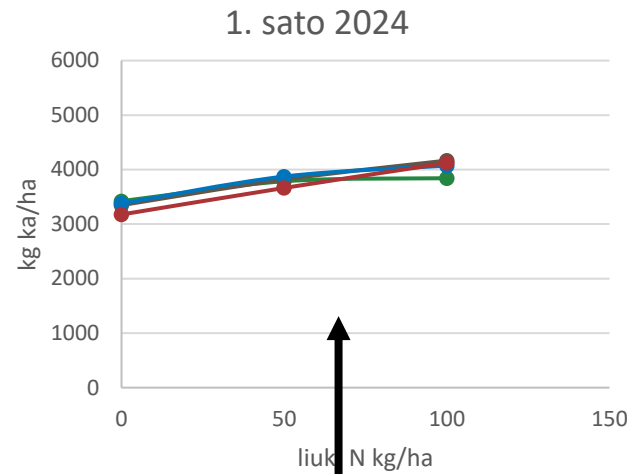
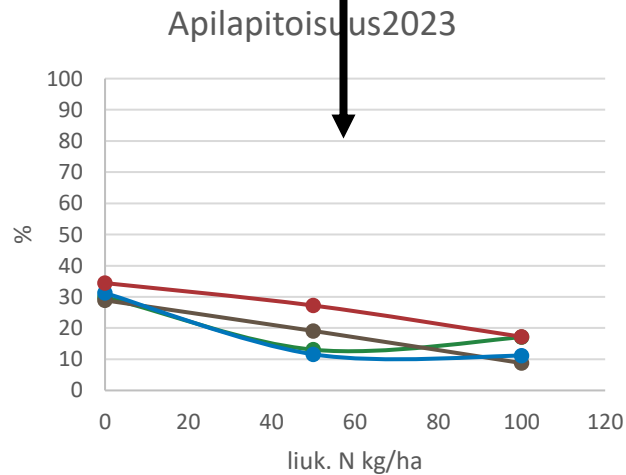
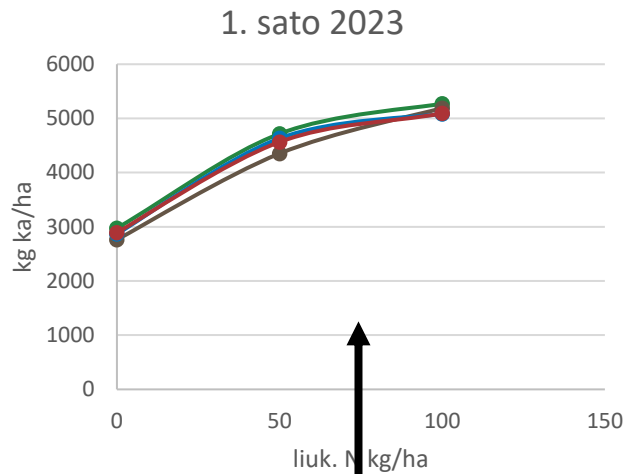
- Korkeampi apilapitoisuus kuin 1. vuonna
 - Lannoitusstrategioilla ei eroja
 - Typpilannoitus vähensi apilaa: N0 50 %, N50 33 %, N100 24 %
- Näkyy satovasteessa

- Apila vähentynyt selvästi (talvituhot)
 - Lannoitusstrategioilla ei eroja
 - Typpilannoitus vähensi apilaa: N0 11 %, N50 6 %, N100 4 %
- Näkyy satovasteessa

30.10.2025

1. Sadon apilapitoisuus ja typpilannoitusvaste

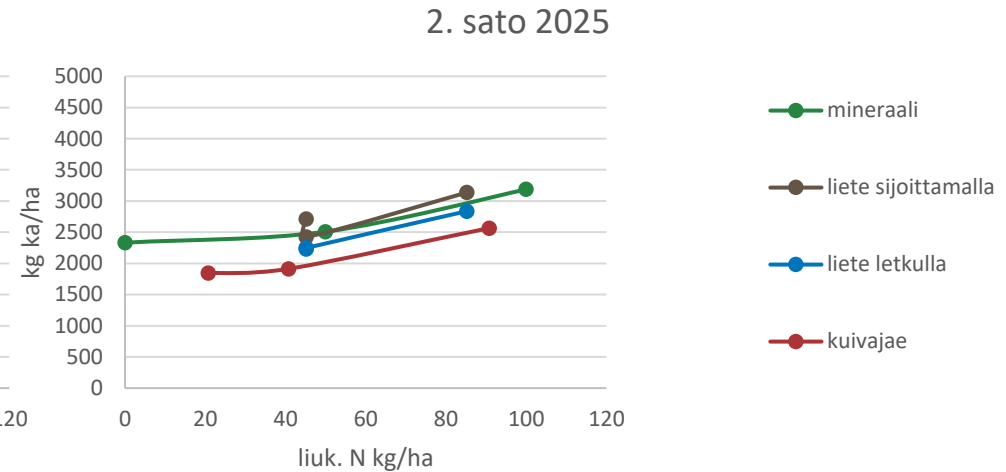
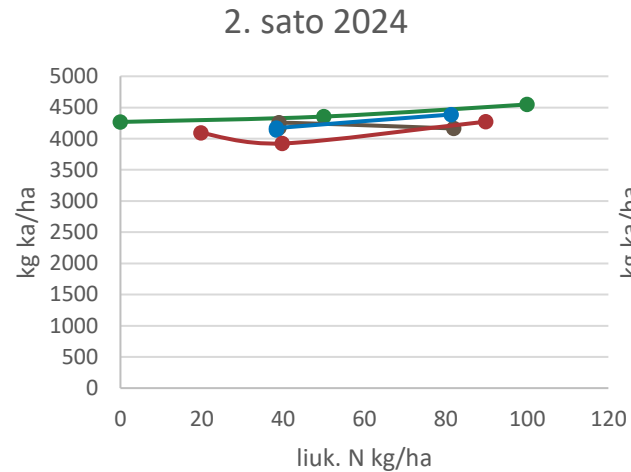
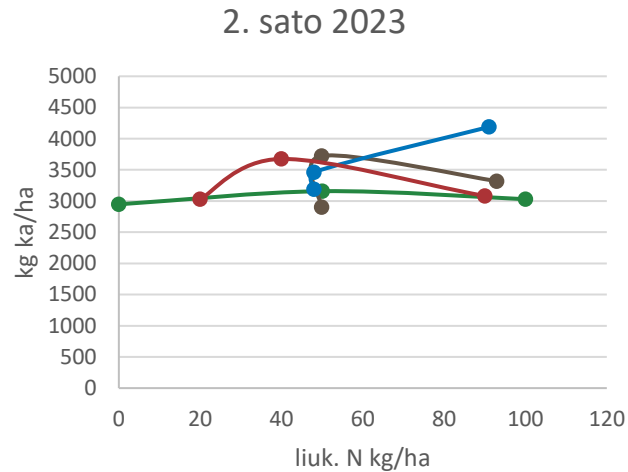

Korkea satotaso,
vaikka apilaa on
vähän ja N-lannoitus
0 → apilan
"esikasvivaikutus"?

- liete sijoittamalla
- liete letkulla
- kuivajae

- mineraali
- liete sijoittamalla
- liete letkulla
- kuivajae

2. sadossa apilanurmi hyötyi lannoitustypestä vain vähän

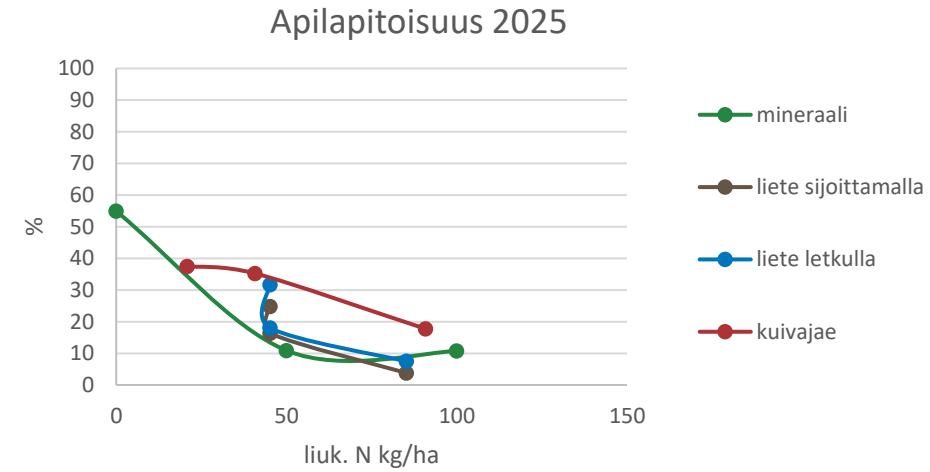
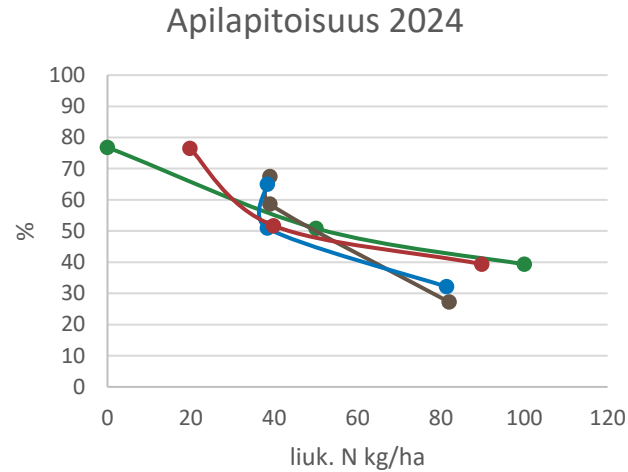
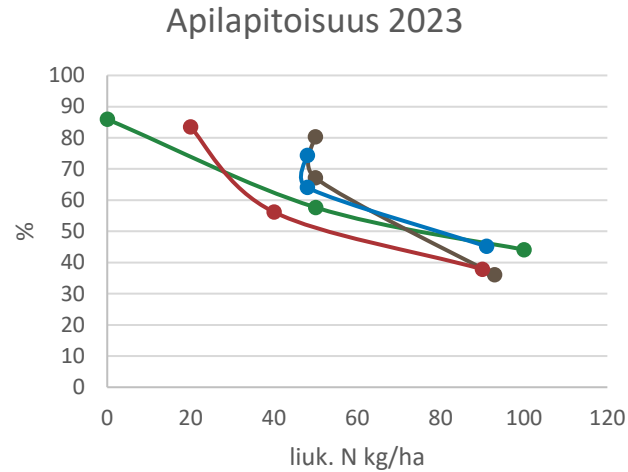

- Lannoitusstrategian vaikutus epäselvä. Letkulevitys tuotti korkeamman sadon korkealla liukoisen typen lannoitus tasolla.
- Heikko satovaste täydennystypelle. 50 kg liuk N/ha riitti lannoitukseksi, lukuun ottamatta letkulevityskäsittelyä, jossa typpilisä 50 → 100 kg liuk. N/ha nosti satoa selvästi.

- Korkeampi satotaso kuin ensimmäisenä vuonna (~60 % kokonaissadosta)
- Lannoitusstrategiat tasaväkisiä
- Typpilannoitus lisäsi satoa vain 0 → 100 (175 kg ka/ha)

- Satotaso selvästi edeltäviä vuosia matalampi
- Kuivajae tuotti heikomman sadon (~380 kg ka/ha) kuin muut lannoitusstrategiat
- Typpilannoitus lisäsi satoa vain 0 → 100 ja 50 → 100 kg. (+ 500 kg ka/ha)

2. sadossa typpilannoitus laskee apilapitoisuutta

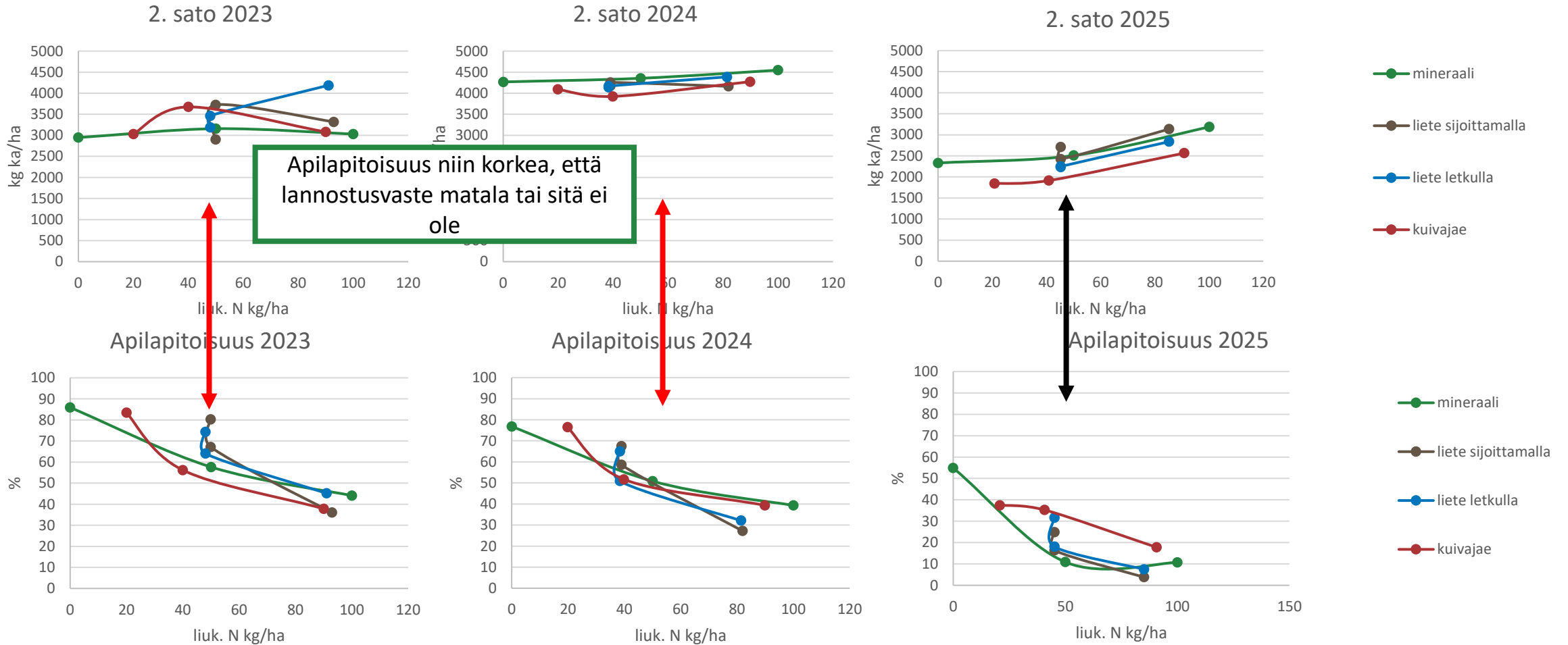

- Apilapitoisuus selvästi 1. satoa korkeampi
- Lannoitusstrategioiden välillä ei eroja
- Typpilannoitus vähensi apilan osuutta (N0: 75 % N50: 53 % N100 35 %)

- Apilapitoisuus lähes sama kuin edellisenä vuotena
- Lannoitusstrategioilla ei eroja
- Typpilannoitus vähensi apilan osuutta: N0 75 %, N50 55 %, N100 35 %

- Apila vähentynyt selvästi (talvituhot)
 - Lantastrategian vaikutus epäselvä. Kuivajakeella korkeammat pitoisuudet kuin muilla.
 - Typpilannoitus vähensi apilan osuutta: N0 33%, N50 19%, N100 10%
- Näkyy satovasteessa

2. Sadossa apilapitoisuus ja typpilannoitusvaste

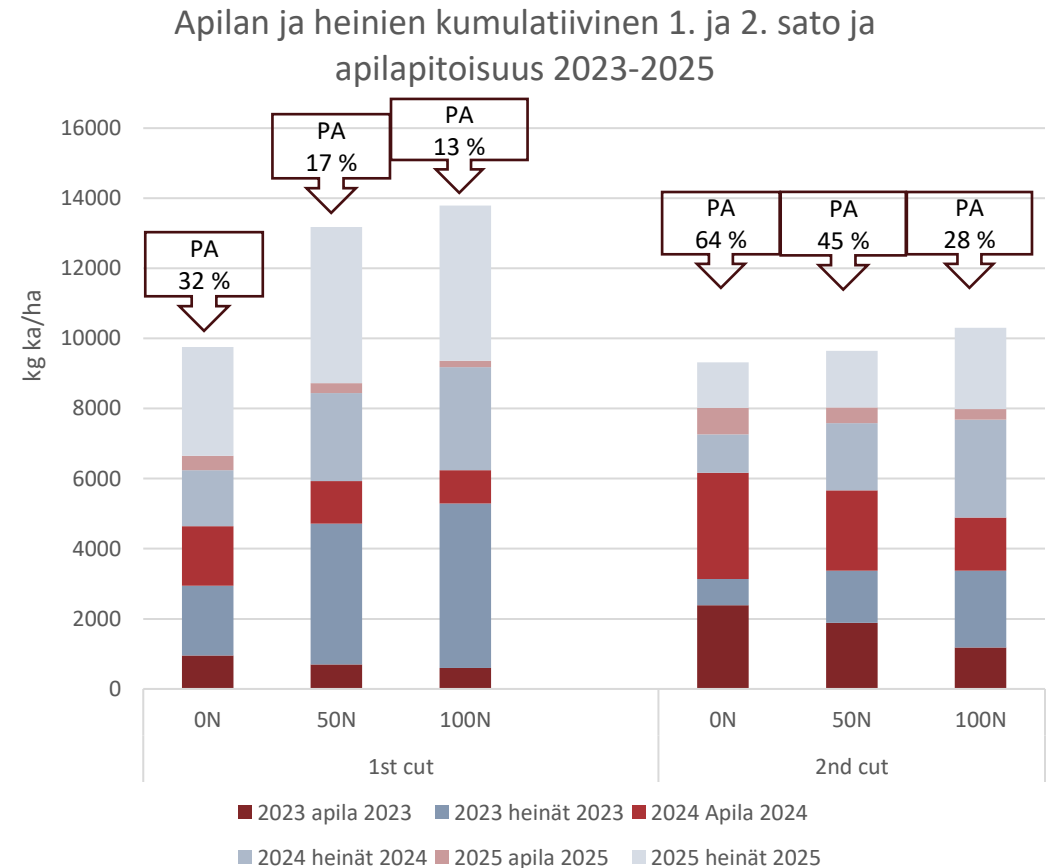
Millaiseksi kolmen vuoden satojen apilapitoisuus muodostui keskimäärin?

- Onko rehun ruokinnan kannalta olennaisempaa eri ikäisten nurmien keskimääräisen apilapitoisuuden tietäminen (painottaen sadon määrällä). Esim. 50 N lannoituksella ensimmäisen sadon siilon apilapitoisuus olisi ~17 % ja toisen sadon ~45 %.
- Biologisen typen sidonnan määrä oli arviolta n. 135-170 kg/v 0-ruudussa kahtena ensimmäisenä vuotena (juuria ja sänkeä ei ole laskettu), kun maan varastoista arvioidaan vapautuneen noin 35 kg N/ha.

VIISAS
TYPPI-
KIERTO

30.10.2025

D-arvo

- Lannoituksella oli D-arvoihin melko vähäinen vaikutus. Kun sato on heinävaltainen, N-lannoitus pääasiassa laskee sulavuutta.
- Runsas apilapitoisuus laskee D-arvoa ja toisaalta myös heinän melko myöhäinen kehitysaste, jos heinän osuus on korkea
- Apilan D-arvo tipahtaa kasvuston alkaessa kukkia
 - V. 2024 2. niitto liian myöhään, niittoväli oli 7,5 viikkoa!

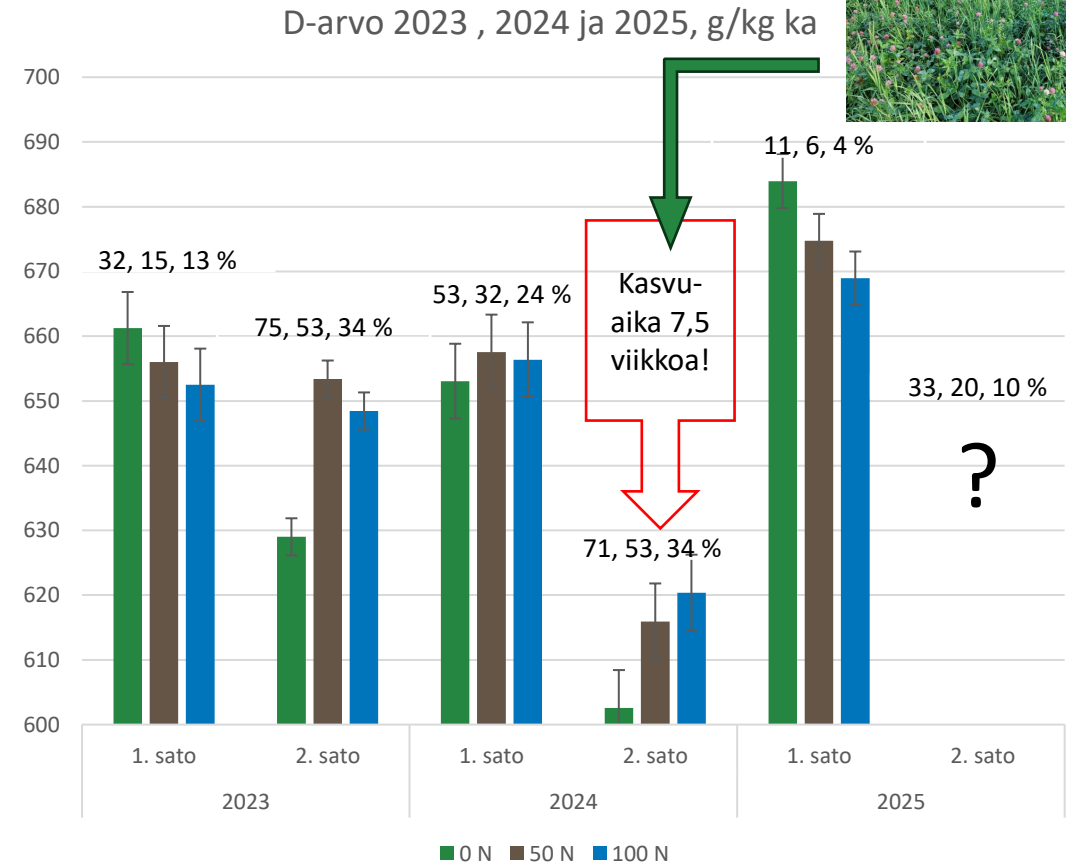
MUTTA sulavuudessa suurta vaihtelua toistojen välillä

- Sulavuus ei ole apilarehuissa yksiselitteisesti paras energiasaannin mittari, koska eläin syö apilarehua enemmän → matalia D-arvoja ei kannata säikähtää.
 - Mutta kuinka paljon apilaa tulee olla sadossa, jotta matalampi D-arvo "kompensoituu". → lisätutkimuksen tarve

30.10.2025

Epävarmuutta D-arvossa, keskihajonta toistojen välillä 5-24 g kg/ka, kuvassa virhepalkki vastaa keskiarvon keskivirhettä

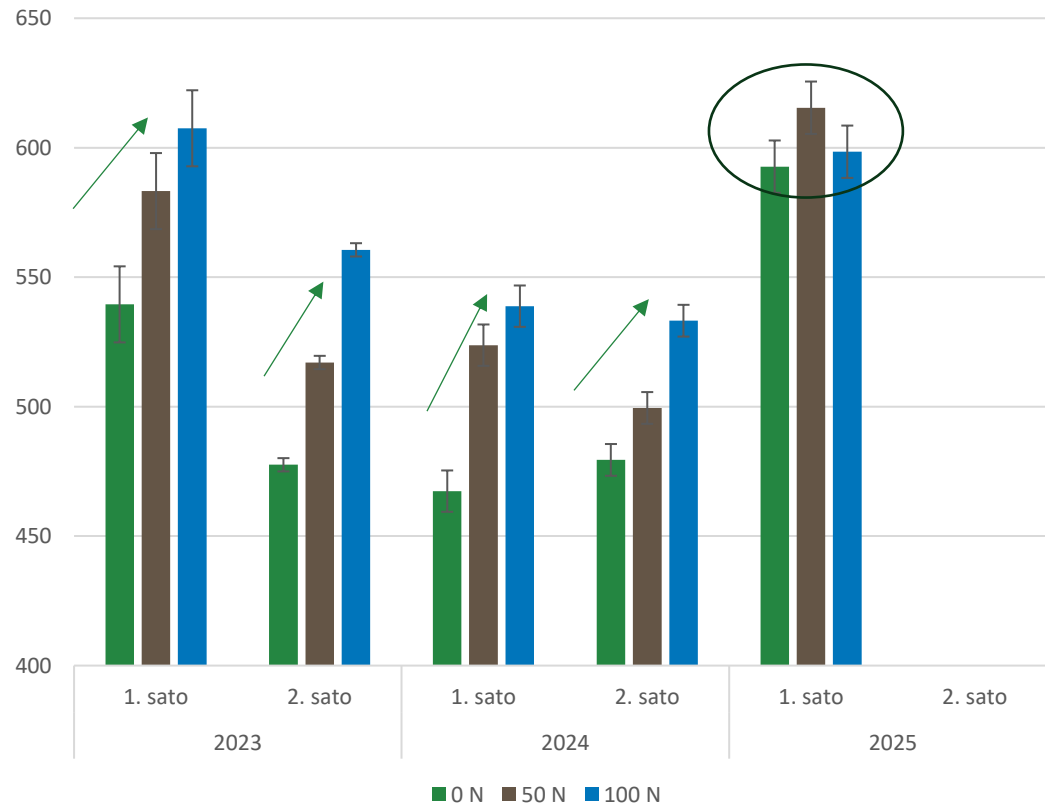

NDF ja iNDF

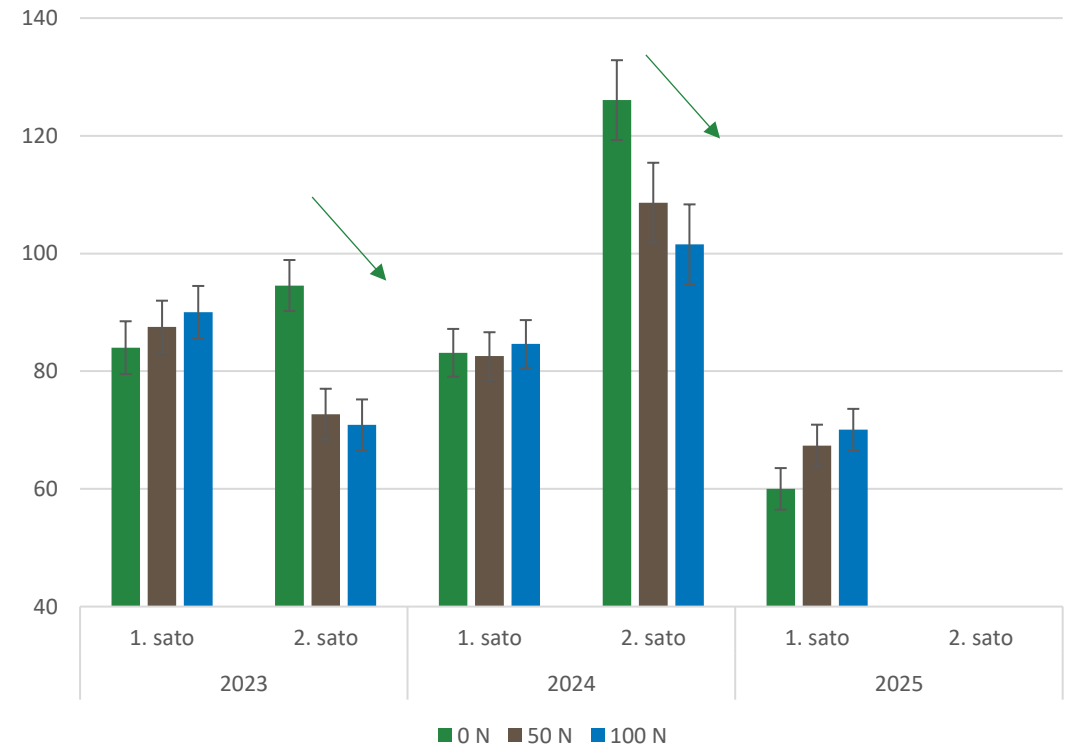
Typpi nostaa heinien
osuutta ja nostaa sadon
NDF-pitoisuutta

Apilapitoisessa toisessa sadossa näkyy apiloiden
korkeampi iNDF-pitoisuus suhteessa heiniin.
Typpi nostaa heinien osuutta ja laskee sadon
iNDF-pitoisuutta.

NDF-kuitupitoisuus 2023, 2024 ja 2025, g/kg ka

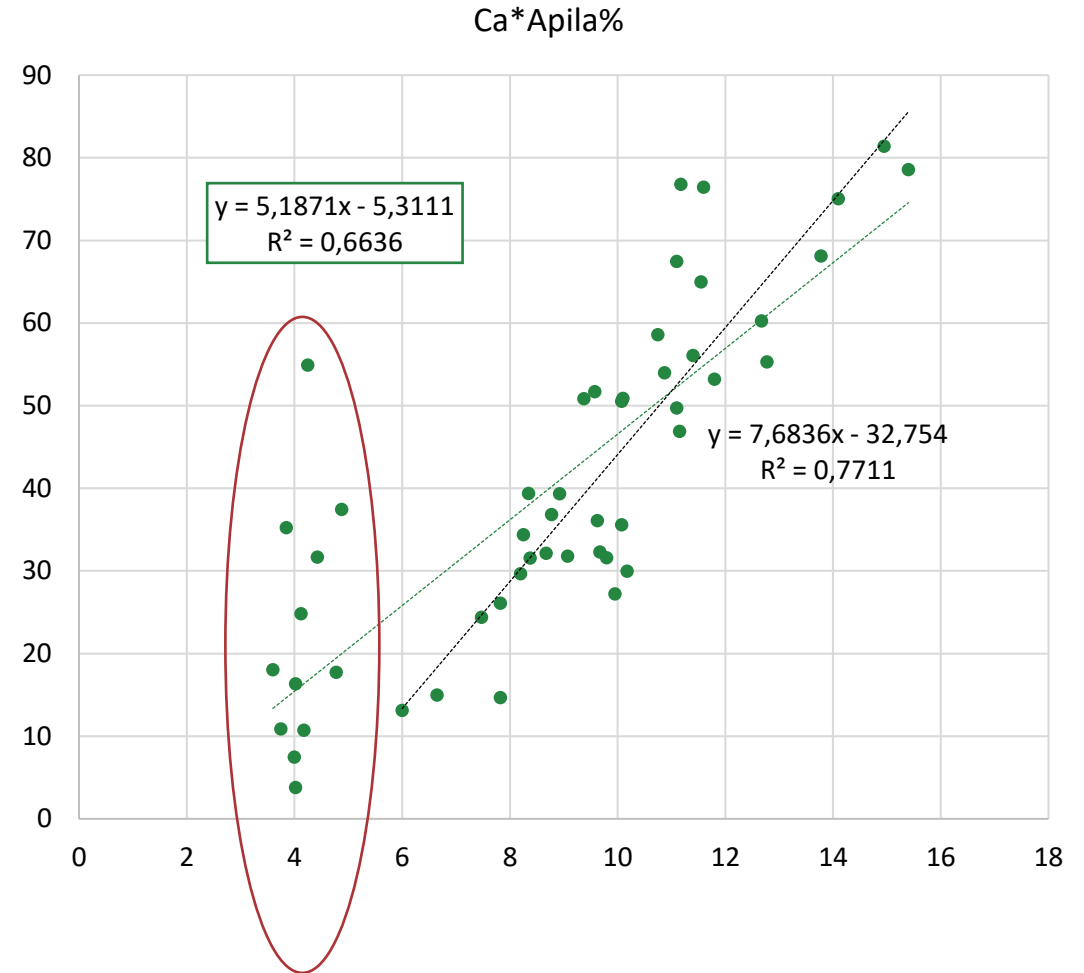

iNDF-kuitupitoisuus 2023, 2024 ja 2025, g/kg ka

Apilapitoisuuden arviointi kasvustosta

- Silmämääräinen apilapitoisuuden arviointi on haastavaa, jos apilaa on pellolla epätasaisesti
 - Myös yliarviointi tyypillistä
- Rehuanalyysin Ca-pitoisuus antaa viitettä apilan osuudesta
 - Selitysaste oli meidän kokeessa 0.66
 - 3. vuoden 1. sato erottui selvästi aineistosta ja heikensi selitysastetta
- Lannoituksen suunnittelussa 1. sadon apilapitoisuuden avulla voi ennakoida 2. sadon lannoitusta. Tässä kokeessa n. 35 % apilapitoisuus ensimmäisessä sadossa mahdollisti lannoituksen selvän vähentämisen toisesta lannoituksesta
- Kaukokartoitukseen perustuvaa pitoisuusmäärittystä kehitetään.

Johtopäätökset

Palkonurmien osuus tulisi seoksissa olla suht korkea (> 35 %?), jotta sadontuotollista hyötyä saadaan vähemmällä lannoituksella → siemenseoksen apilapitoisuus 15-25 %

1. sato N-lannoitus lisää satoa ja vähentää apilan osuutta

- 1. vuotena lannoitus 50-100 kg liuk. N/ha tuo hyötyä
- 2. vuotena riitti 50 kg N
- 3. vuosi muistitti sadon koostumukselta ensimmäistä vuotta, mutta lannoitustypen satovaste oli heikompi, mikä voi hyvin johtua kuolevan apilabiomassan "esikasvivaikutuksesta" → 50 kg N/ha riitti

2. sato N-lannoitus ei juurikaan lisää satoa → vain liete tai ei lainkaan typpeä (3. vuosi heiniä tukien, jos apila on hävinnyt)

Maltillisella N-lannoituksella siilorehu on keskimäärin heinävaltainen 1. niitossa ja apilainen 2. niitossa.

- 1. niiton rehu suhtellisen helppo säilöä 2. niiton rehu vaatii huolellisuutta säilönnässä

Niittoaika on sopiva, kun kukinta alkaa. Toisen korjuun kohdalla niittoväli ei saisi ylittää 6 viikkoa

- Apilan D-arvo laskee nopeasti kukinnan alun jälkeen. Heinä valtaisissa kasvustoissa D-arvon seuranta korostuu.

Rikkatorjuntaa kannattaa ennakoida. Tämä tarkoittaa esim perustamisvuoden ruiskutuksia ja hyvää viljelykiertoa, puhtaita viljavuosia. Nurmivuosien rikkatorjunta kannattaa ajoittaa kolmanteen vuoteen, jolloin apila ei rajoita ainevalintaa. Rahoitetaan apilaiset vuodet.

Apilan biologinen N-sidonnan rahallinen arvo on merkittävä

Viisas typpikierto – Viljelijäkysely 2025

Kyselyn tarkoitus on kerätä viljelijöiden näkemyksiä ja kokemuksia maatilojen typpikierrosta ja sen tutkimus- ja kehittämistarpeista.

Pääset vastaamaan kyselyyn osoittamalla QR-koodia puhelimen kameralla.

Halutessasi voit osallistua siemensäkin arvontaan. Kiitos avustasi!

VIISAS
TYPPI-
KIERTO

Euroopan unionin
osarahoittama

Pohjois-Savon liitto

BOREAL

HKFOODS

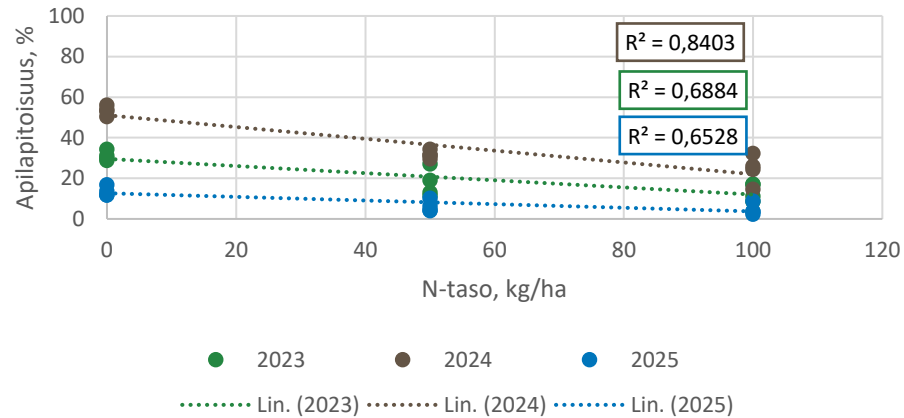

Suoviljelysyhdistys
MTK:n säätiö
Kylvösiemensäätiö
Agronomiliitto

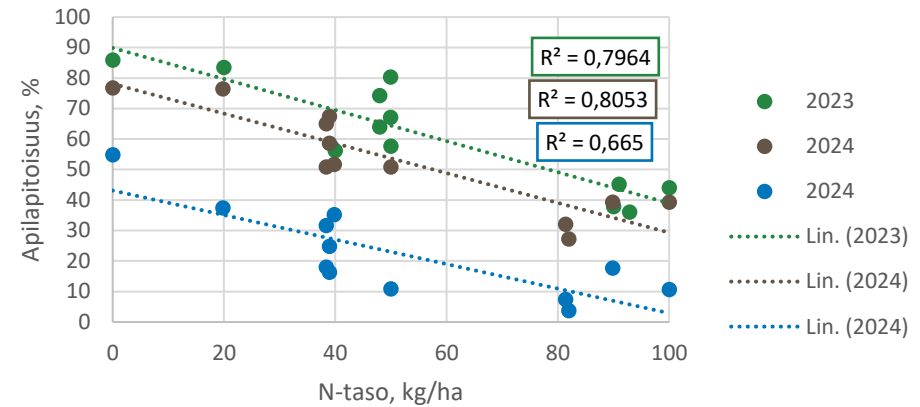

KIITOS!

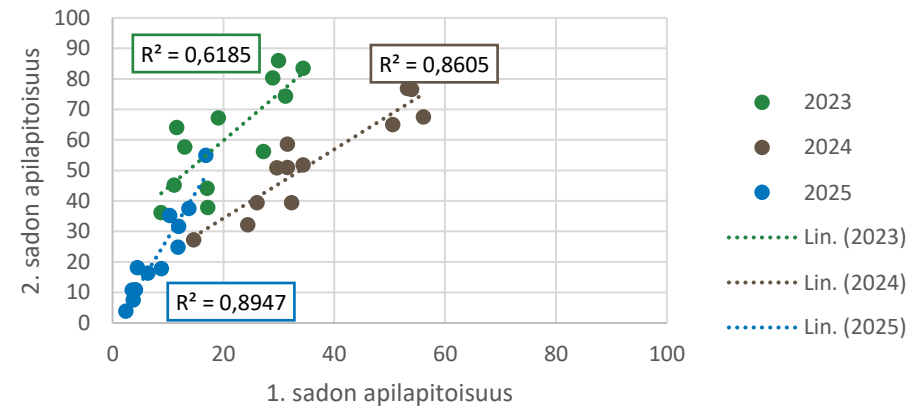
1. sadon apilapitoisuus N-tason funktiona eri ikäisillä nurmilla

2. sadon apilapitoisuus N-tason funktiona eri ikäisillä nurmilla

2. sadon apilapitoisuus ensimmäisen sadon apilapitoisuuden funktiona eri ikäisillä nurmilla

Kaikki lähtee siemenestä

- Puna-apilan häviäminen nurmista satovuosien kuluessa on ongelmallista
- Puna-apila taantuu pääasiassa talvituhojen, mutta myös lyhytikäisyytensä vuoksi
- Puna-apilan talvituhoja syntyy sekä pakkasstressin aiheuttaman jäätymisen seurauksena että sienitaudeista
 - Pakkasvauriot lisäävät sienitautien riskiä
- Puna-apilan siemenestä vain 20 % tuotetaan Suomessa
- Virallisissa lajikekoissa testatut ja Suomessa myytävät lajikkeet ovat turvallinen valinta
- Lajikkeiden välillä on eroja!
- <https://www.luke.fi/fi/luonnonvaratie-to/tiedetta-ja-tietoa/viralliset-lajikekoikkeet>

Puna-apilalajikkeiden talvituhot kasvuvyöhykkeittäin, %

